

Генерал-лајтнант БОГДАН ОРЕШЧАНИН

О НЕКИМ РАЗМАТРАЊИМА „О ПОЈМУ И НАЗИВУ ПОЗАДИНЕ“ У ЧАСОПИСУ „ПОЗАДИНА И СНАБДЕВАЊЕ“

Уредништво часописа „Позадина и снабдевање“ прогласило је питање „појма, садржине, назива и места позадине јединица савремене армије“ за проблем од „прворазредног значаја за развој служби позадине и позадине као цјелине, а самим тиме и за све јединице наше Армије“ и објавило неколико чланака о овоме „проблему“.

Одмах пада у очи да овај проблем и у овом облику није никао у пракси руковођења нашим јединицама и нашом позадином, већ је вјештачки конструисан, а добрим дијелом и пресађен из совјетске војне литературе, гдје се, (уосталом и тамо стерилно и доста апстрактно), нарочито много третирао у 1946 и 1947 години. И то је један од разлога што дискусија о овако наметнутом питању од самог почетка није могла да буде ни конкретна ни корисна. Чињеница је да се у стварном и живом руковођењу нашим јединицама и позадином није нитко нашао коме у практичном раду није било јасно шта је позадина „као појам“ и који су основни задаци и улога позадине. Још мање је некоме назив „позадина“, „позадински“ и сл. сметао да нормално обавља своје функције. У пракси је било разних других проблема у односу на руковођење позадином у миру и на припреме за руковођење у рату и сигурно је да ће их и даље бити, као: како вршити планирање снабдјевања, дотура и евакуације; како писати и издавати заповјести за организацију позадине; како вршити рекогносцирање за потребе позадине итд., итд. То су све питања која заслужују пажњу и треба о њима дискутовати; исто тако и о саставу и устројству јединица и установа позадине, затим да ли нека служба, односно да ли неки њен орган, у смислу руковођења, треба да уђе у састав команде позадине или да изиђе из њега, да ли команда позадине или неки њен орган треба да приме још коју нову функцију или да се ослободе неке коју већ врше, какву улогу и надлежност треба да има штаб команде позадине, итд. О свему се томе може расправљати ако то пракса и потребе руковођења у миру или рату изискују и ако смо у стању, у конкретним условима, наћи боље решење од постојећег.

Међутим, разматрања у часопису „Позадина и снабдевање“ нису уопште узела такав ток, тј. нису се оријентисала на проблематику која би извирала из праксе и провјеравала се кроз праксу, него су се, у неким чланцима, у

суштини претворила у надмудривање о називу „позадина“. И у том нападу на назив, а да би се „теоретски“ доказало да је он непотребан и сувишан и да је, замало, кочница даљем развоју Армије, прокламовало се да позадине, као садржине и појма, уопште нема и да је то измишљено, да постоје само службе које немају међусобне везе и које се по вољи могу тамо и овамо прекомандовати и премјештати, да нема битне разлике између родова и служби, јер су и једни и други „борбени“ и тсл. Оваква дискусија, без везе са стварношћу, наличи помало на ону коју су, мислим у XIV столећу, водили неки професори у Копенхагену, који су неколико година писали дебеле расправе о томе колико коњ има зуба, а нитко се од њих није сјетио да их изброји. До каквог апсурда може довести оваква апстрактна дискусија о „називу и појму“ и колико она може скренути у јалова филозофирања, говори нам и чланак који је био припремљен за штампу и који је носио наслов „Идеалистичко скретање по питању појма позадине“. Аутор овога чланка, да би смрвио у прах и пепео један термин, поред неумјесног и претенциозног наслова, употребио је шездесет-седамдесет пута име Енгелса и Лењина и ријечи „марксизам“, „лењинизам“ и „комунизам“ и сматрао за потребно да још једном у историји изврши анализу и критику Хегелових схватања о дијалектици. Нећу се задржавати на овом чланку јер није објављен, а у односу на његов садржај није га ни потребно посебно анализирати, јер се у суштини све оно што ћу рећи поводом неких других чланака, углавном односи и на поставке овог чланка. Споменуо сам га само зато да се види како по прилици нужно изгледају логичне посљедице нелогичне полемике и конкретне посљедице апстрактне дискусије.

Но, кад се већ дискутовало о појму и називу позадине и кад су нека разматрања и поставке о томе публиковане, треба се осврнути и на њихов садржај. Углавном, задржаћу се на расветљавању оних питања која је у своја два чланка покренуо потпуковник Гајовић (часопис „Позадина и снабдевање“ бр. 6 од 1949 и бр. 5 од 1950 године), јер су неке тезе и поставке које даје (а нарочито оне које се односе на улогу и задатке команди позадина), због њихове неправилности, врло опасне у погледу васпитања и припреме како команди позадина, тако и команданата и политичких комесара за њихове функције и задатке у руковођењу позадином у рату. Проблеме ћу третирати првенствено са становишта ратне организације и руковођења у рату, без обзира на евентуална могућа и потребна отступања у миру.

Прво о чему се у основи гријешу на наведеним чланцима јесте то што се с појмовима „родови“ и „службе“ оперише као са апсолутним појмовима. Већ сама анализа система командовања у разним историским периодима и разним армијама, коју је учинио потпуковник Гајовић у свом другом чланку („Позадина и снабдевање“ бр. 5 од 1950 године), могла га је навести на то да види да разне армије и у разно вријеме имају разне родове, а нарочито разне службе. Према томе, ако се жели бити прецизан у дискусији о родовима и службама, онда треба о њима говорити имајући у виду једну или више одређених армија у одређеној етапи њиховог развоја и организације. Свеукупна проблематика која се обухвата појмом „родови и службе“ може да има, и заиста има, сличности код разних армија уколико им је иста или слична материјална база и техника, као и други фактори који утичу уопште на организацију армије. Али, шта улази у који род а шта у коју службу, то

је организационо и тактичко питање које свака армија рјешава по свом нахођењу. Напримјер: пламенобацачке јединице код неке армије могу да уђу у састав рода инжињерије, код друге у пјешадију, код треће у састав хемиских јединица, итд. Финансиска служба може код неког да буде посебна, код другог у саставу интендантске службе, итд. Да и у овом организационом обликовању могу да постоје и да стварно постоје извјесне сличности код разних армија, нарочито у питању родова, и то је опет одраз исте или сличне технике и опреме с једне, и међусобног коришћења искустава, с друге стране. Све ово било је важно напоменути зато, што се у поменутим чланцима расправља „уопште“ о родовима и службама, што се о њима говори у цјелини као о „свеобухватним“, тј. тако као да ван појма родова и служби нема у армији више ничега, и, коначно, зато што се о њима дискутује као о „самосталним дисциплинама“ које међу собом, у стварности, у јединици, немају никакве везе ни односа него их само треба објединити негдје горе, у личности команданта. Међутим, „самосталне“ и „свеобухватне“, уколико уопште треба тако дискутовати, могу да буду само јединице и то управо зато што се састоје из разних одговарајућих родова и служби и што могу у цјелини да извршавају одређене задатке и функције у борби.

Друга значајна грешка у цитирана два чланка, а повезана с првом, састоји се у томе што се не уочава разлика између родова и служби, и то не можда негдје, у некој или нечијој организацији армије, него „уопште узевши“. Полази се од тога ко је борбен, а ко то није, па се закључује да су сви „борбени“, те, према томе, између њих нема битне разлике. Санитет је „борбен“, јер износи рањенике из првих борбених линија, а и сам је угрожен од непријатеља; транспорт је „борбен“, јер је шофер и коњоводац изложен непријатељској ватри, итд. Па, ко усталом тврди да санитар, транспорт и други дјелови јединице и све службе у савременим условима борбе не треба да буду или нису у овом смислу борбени и зашто је требало то доказивати? Али, ради се о другоме, наиме о томе да се хтело доказати да је намјена родова и служби једнака у односу на борбу. Међутим, то није тачно, а када би било тачно онда, разумљиво, не би био потребан ни појам ни назив „родови и службе“, него би био довољан само један од њих: или родови или службе. А кад бисмо и прихватили само један назив, тиме не бисмо збрисали разлику између онога што зовемо родови и онога што зовемо службе. Узмимо конкретно организацију наше Армије. Постоје родови: пјешадија, артиљерија, тенковске и механизоване јединице, веза, инжињерија, коњица, итд. Чему су они намјењени и зашто их зовемо једним именом — родови? Они су намјењени непосредно за борбу, за наношење удара непријатељу ватром и покретом или и једним и другим. Извјесни изузетак у овоме чини веза, а дијелом и хемиске и радарске јединице и зато су они и названи „помоћним родовима“; зато је, усталом, и спорно у неким армијама да ли их треба третирати као родове или као службе. Кад се, међутим, узме у обзир да су хемиске јединице у савременим армијама опремљене и активним средствима за наношење удара непријатељу и да радарске јединице у суштини врше функцију извиђања, тј. оно што нормално врше и остали родови, онда је оправдано што се и они сматрају родовима. Веза је специјални род који својим непосредним радом, својим функционисањем и својим средствима омогућава борбу тиме што у процесу борбе преноси

борбене заповјести и наређења и омогућава садејство родова. Ова специфична отступања помоћних родова уствари су извјесна изнимка која не укида него потврђује правило, тј. да се, узевши у цјелини, родови боре и да је то циљ и непосредна сврха њиховог постојања. Узмимо сад службе. У нашој Армији постоје: интендантска, санитетска, ветеринарска, жељезничка, финансиска, артиљериско-техничка, инжињериско-техничка служба, итд. Каква је намјена ових и свих других служби у односу на борбу? Све оне, у овом или оном облику, по овим или оним питањима, одржавају јединице и потпомажу и потхрањују борбу, али се саме не боре, односно нису намјењене за борбу. Циљ њиховог постојања није наношење удара непријатељу, већ напротив, рекао бих, оне „служе“ родовима да би то они могли чинити. Према томе, у односу на борбу (а ради борбе постоји армија) оправдано је разликовати и одвајати службе од родова, јер то нису равномерне „самосталне“ дисциплине. Ово, јасно, не значи да се службе могу потцјењивати, нити их треба третирати као „ниже“, чега се боји аутор горњих чланака. Ником паметном то неће ни пасти на ум, тим више што значај служби непрекидно расте с усложавањем ратовања и повећањем замаха и темпа вођења савремених бојева и операција, чиме се компликује и функционисање служби.

Трећа, у својој битности погрешна поставка потпуковника Гајовића, а опет повезана с прве двије, манифестује се у томе што он, колико не види у суштини разлике између родова и служби у односу на борбу, исто толико, у односу на борбу, не види везе међу службама. За њега су службе „разнородне“. Нико, додуше, неће ни тврдити да, рецимо, финансиска и санитетска служба, или ветеринарска и жељезничка служба, садрже исте елементе, нити да обухватају исту проблематику, нити да изискују исту стручност, итд. Али, овдје се ради о другоме. Жељело се доказати да службе не чине никакву посебну цјелину и то опет не двије, ни три, ни пет ових или оних служби, него службе „уопште“. Хтјело се показати како оне не чине цјелине ни у многим другим армијама. У помоћ је позват француски закон из доба француско-пруског рата и организација командовања у разним армијама. Међутим, што се догодило? Ништа друго него то да је писац поменутих чланака побркао постојање, функционисање, карактер и намјену служби у разним армијама с организациско-формациским рјешењем проблема руковођења службама. Покушао је доказати да службе немају међусобне везе и јединства у односу на борбу и да их може премјештати како ко жели. А доказао је само то да разне армије на различите начине рјешавају проблем руковођења својим службама, у што нико није ни сумњао. То, да се, напријер, орган за руковођење, односно рјешавање проблематике жељезничке службе, налази у једној армији у генералштабу, у другој у команди или управи позадине, у трећој на неком другом мјесту, уопште не мијења карактер, улогу и намјену жељезничке службе, нити је из „позадинске“ претвара у „оперативну“, нити из „оперативне“ у „позадинску“. Жељезничка служба рјешава питања организације и експлоатације жељезничког транспорта и превози средства свих родова и служби и у том погледу има одређени однос према тим родовима и службама, без обзира како изгледали и гдје се налазили руководећи органи те службе. Штавише, ако у некој армији и нема посебне жељезничке службе, него је организациски спојена

с путном у саобраћајну службу (каких случајева имаде), и онда превозење жељезницом остаје као специфична проблематика. Она суштински није постала ни ближа ни даља проблему одржавања и експлоатације путева гиме што се жељезничка служба организациски спојила са путном. Ја сам већ горе рекао да се све службе налазе у другачијем односу према борби него родови. Управо зато, и због таквог односа према борби, оне и чине један појам, зато и имају један назив, односно, зато су оне коначно „службе“. Дакле, без обзира што санитет лијечи људе, што жељезничка служба врши превозење, или што артиљериско-техничка служба снабдијева оружјем и муницијом, све оне, тј. све службе снабдијевају, одржавају и потхрањују јединице, али саме не воде борбу, односно нису намјењене за то. То значи да, поред разнородности у стручном погледу, службе стоје у јединственом односу према борби. Управо, оно што разликује службе од родова, то повезује све службе у једну цјелину.

И тако, кад се у наведеним чланцима „укинула“ разлика између родова и служби, негирала повезаност служби у односу на борбу и на родове, и прокламовало се да су тако „једнаки и независни“ родови и тако „различите и независне“ службе обухватили сву проблематику, онда се суверено закључило да уопште нема нити садржине нити појма „позадине“. Да би се то доказало опет се послужило механичком анализом и компарацијом система и органа руковођења у разним армијама. Међутим, ова анализа је и овај пут могла показати само то да разне армије различито рјешавају проблем руковођења позадином или, да се прецизније изразим, оним што ми зовемо позадина, а никако то да уопште нема позадине. Тврдити да нема садржине и појма позадине само зато што неке армије немају јединственог или посебног органа или лица да руководи, односно помаже у руковођењу позадином, што немају команде позадине, значи исто што и тврдити да у батаљону нема интендантске службе ако у њему формацијом није предвиђен интендант. Логично је, међутим, да се, ако се у батаљону не предвиди интендант, то чини само зато што се мисли да његове функције може савладати и неко други (непосредно командант батаљона или заменик команданта или неко треће лице које постоји у команди батаљона). Исто тако, у једној армији мисле да је боље руководити позадином централизовано од стране команданта јединице, у другој преко посебног помоћника команданта или руководиоца с другим именом, у трећој преко неколико лица, у четвртој потпуно децентрализовано преко руководиоца родова и служби и других официра, итд.

Шта код нас у Армији обухвата појам позадине и шта је позадина (не команда позадине, о чему ћу касније говорити)? У првоме реду, појам позадине обухвата све службе, што конкретно значи установе (складишта, радионице, болнице, итд.) и јединице служби са свим њиховим материјалним резервама, као и органе служби са свим њиховим функцијама (планирање, набавке, дистрибуције, одржавање и ремонт материјала, здравствено и друго збрињавање људства, ветеринарско збрињавање сточног састава, итд.). Но, то је само један елеменат позадине и о њему, тј. о службама, о њиховом односу према борби и о њиховој повезаности у томе односу, било је већ ријечи. Међутим, појам позадине је шири од збира служби и њихових функција, у њега улазе и други елементи који се не могу подвести под

појам и назив „службе“. Овдје долази простор, тј. територија и питање дотура и евакуације. С територијом су повезани, с једне стране, размјештај позадинских установа и јединица на њој и заштита овог распореда и коришћење мјесних средстава за потребе јединица, а с друге стране, у овоме смислу се јединицама и одређују границе позадинске територије. Питање дотура обухвата планирање превозења и само превозење свих потреба (људства, хране, муниције и свих других потреба) за фронт, дакле, снабдјевање фронта свим животним и убојним потребама. Евакуација и њено планирање уско су и нераздвојно повезани с планирањем дотура, јер се они махом врше истим средствима и комуникацијама. Дакле, појам позадине у цјелини обухвата установе и јединице свих служби, територију за смјештај позадинских установа и јединица и коришћење мјесних средстава, органе за обезбјеђење функционисања служби и органе који планирају и обезбјеђују распоред и заштиту позадинских установа и јединица и који планирају и обезбјеђују дотур и евакуацију. Према томе, посматрајући ствари у односу на борбу, очигледно је да све ово што сам навео чини једну цјелину и један појам који је и реалан и конкретан, нарочито у рату. У условима савремених ратова функционисање позадине игра једну од одлучујућих улога у исходу операција и борби. То је у довољној мјери доказао Други свјетски рат који је код јединица оштро указао на међусобну условљеност њихових борбених дјелова и њихове позадине и значај ове позадине, а нарочито у односу на потребу готово непрекидног и свакодневног снабдјевања фронта огромним количинама муниције, хране и других средстава и опреме, свега онога што се на фронту данас троши несразмјерно више него икада раније. Према свему томе, појам „позадина“ одражава и претставља једну организациско-тактичку цјелину која има свој конкретан садржај и чији се елементи и саставни дјелови не боре, јер нису намјењени за борбу, али који омогућавају борбу јединицама, помажу их и потхрањују свим средствима и потребама за борбу, живот, рад и обуку. Зато и нема разлога да се нападају разне поставке о позадини као наприклад: да је позадина „цјелисно повезана организација која се састоји из позадинских јединица и установа, материјално-техничких резерви и територије“, или да она „обухвата све службе материјалног снабдјевања и здравствено збрињавање“, или да она „снабдјева свим потребама фронт, односно јединице“, итд. Очигледно је да се позадина као појам може, с мање или више успјеха, формулисати на разне начине. Битно је да буде јасно што се под тим појмом подразумева, а не то да ли је дефиниција „уопште узев добра“. Још мање је оправдано негирати постојање позадине зато што неке, евентуално, није јасна ова или она дефиниција тога појма. Не треба уопште дискусију базирати на борби око дефиниција, него на конкретној анализи стварности и праксе. Дискусија само о дефиницијама сколастична је и не доноси никаквих корисних резултата.

Посебан је проблем питање система и начина руковођења позадином. Изнијећу укратко како је овај проблем рјешен у нашој Армији. Цјелокупном позадином руководе, и треба да руководе, команданти и политички комесари јединица и они су потпуно одговорни за рад и функционисање позадине своје јединице. Да би команданти и политички комесари могли да обухвате руковођење јединицом, па према томе и позадином, они имају своју

команду и њене органе. Команда позадине је орган који служи команданту и политичком комесару за руковођење једним и то већим дијелом позадине (зато је и названа команда „позадине“). У саставу команде позадине налазе се органи интендантске, санитетске, ветеринарске, жељезничке, аутомобилске и путне службе и службе погонског материјала, уколико су ти органи уопште предвиђени у команди, што зависи од врсте јединице и степена командовања. Тако, на примјер, у неким командама јединица нема органа за жељезничку и путну службу, јер им и проблематика није тамо велика, у другим је спојен орган за аутомобилску службу и службу погонског материјала, у моторизованим јединицама нема органа за руковођење ветеринарском службом, у јединицама без моторне вуче нема органа за аутомобилску службу и службу погонског материјала, итд. Но, гдје год постоје (дијелом или у цјелини), ови органи се налазе у командама јединица у саставу команде позадине (осим у мирнодопској организацији пукова и мањих јединица). Дакле, руковођење овим службама остварује се нормално помоћу и преко команде позадине и то без обзира како органи служби изгледају, да ли су спојени или раздвојени, да ли постоје сви или само неки од њих. Но, то није све. Зато што постоје органи неких служби у команди позадине, не може се из тога извести закључак да „ван служби нема ничега са чиме би руководила команда позадине“. Напротив, преко команде позадине се рјешава и нека друга проблематика позадине. Наиме, код нас се помоћу и преко команде позадине руководи дотуром и евакуацијом (и то у односу на потребе свих родова и служби), затим размјештајем база и других разних установа и позадинских јединица (свих служби) на територији позади фронта, као и обезбјеђењем и заштитом просторија локације ових база, установа и јединица. Такође се преко команде позадине рјешавају питања односа према територији и то не само у погледу њеног коришћења за смјештај и безбједност база и установа, него и у односу на експлоатацију мјесних средстава за потребе јединице и њених потчињених дјелова. У томе смислу се преко команде позадине одређују и границе позадње територије за потчињене јединице. И, коначно, командант позадине има и дисциплинско-старјешинску улогу у односу на други ешелон штаба (команде) јединице. Сва та проблематика и функције превазилазе службе чији се органи налазе у саставу команде позадине и не односе се само на те, већ и на све остале службе, као и на родове и уопште јединицу као цјелину. Нема (бар код нас) „службе дотура и евакуације“, „службе размјештаја и обезбјеђења база и установа“ итд. Али ова проблематика постоји и њу треба регулисати и рјешавати. Друго је питање што се она дијелом рјешава помоћу и преко органа неких служби, односно њиховим средствима (на примјер, дотур и евакуација средствима жељезничке и аутомобилске службе, и сл.). Овде се и ради управо томе да се централизовано планира и разграничи рад тих служби и употреба њихових средстава. Можда потпуковник Гајовић није у довољној мјери уочио ову проблематику команди позадина зато што ју је посматрао у свијетлу мирнодопских услова, када ова питања не долазе нарочито до изражаја. Међутим, у рату то су проблеми од прворазредног значаја и нису баш лаки за рјешавање у условима савремених ратова гдје фронт свакодневно изискује огромне количине муниције, хране и разне опреме и гдје су комуникације за дотур потреба као и просторије за

размјештај складишта и других установа у великој мјери угрожене од дејства из ваздуха и са земље. Тим више треба обратити пажњу на припрему и васпитање одговарајућих кадрова, а нарочито команданата позадине, како би се обезбедило успјешно обављање ових функција у рату. У вези с овим, није тачно тврђење потпуковника Гајовића да је снабдјевање артиљериском муницијом само ствар команде артиљерије, јер је, бар код нас, у надлежност команде артиљерије, као органа команданта и политичког комесара, прешла само одређена проблематика артиљериско-техничке службе, и то: планирање потреба у материјалу и, у вези с тиме, евиденција о њему, набавка наоружања и муниције, њихова дистрибуција (у смислу планирања расподјеле, а не превозења), организација ремонта, прописи о чувању и техничкој употреби, као и надзор над свим тиме. Напротив, дотур и евакуација наоружања и муниције, затим питање размјештаја артиљериских складишта и радионица и њихово обезбјеђење, као и однос према територији у смислу њеног искоришћавања за смјештај установа и за употребу мјесних средстава, све то у рату спада у надлежност команде позадине. То се може одмах јасно видјети из тога што ова служба није, као ни друге, осамостаљена у погледу транспорта за дотур и евакуацију и нема својих транспортних средстава за ове сврхе, као и по томе што нема одговарајућих дијелова који би јој омогућили заштиту просторије размјештаја њених установа (сем минималног броја људства у самим установама за унутрашњу службу и најнужнију самозаштиту). Даље, управо ради наведених функција команде позадине, које се не исцрпљују кроз рад органа служби у саставу команде позадине, и у првом реду ради тих функција у вишим командама (пored органа поменутих служби) предвиђен је и штаб команде позадине. Није тачна тврдња потпуковника Гајовића да се штаб команде позадине „налази између команданта позадине и органа служби у саставу позадине“, нити „да он води евиденцију коју већ имају органи служби“, нити да је он „посредник у администрацији између органа служби у команди позадине и других органа у команди“. Ако је негдје у пракси тако (а тога је било, колико је мени познато), онда се ту очигледно ради о деформацији схватања улоге и мјеста штаба команде позадине. Ако тај штаб по овим функцијама о којима сам говорио и њима сличним нема довољно посла у миру, онда је то последица његове формациске величине или његовог неправилног руковођења, ангажовања и запошљавања. У рату се сигурно неће тужити да нема посла. Дакле, командант позадине треба непосредно да руководи органима служби, који су у саставу његове команде, тј. преко начелника тих органа, а пословима свога штаба, онаквим како сам их изнио (како у односу на органе служби у саставу команде позадине, тако и на остале органе у команди јединице), преко начелника штаба. Очито, овде не треба бркати ни улогу ни мјесто штаба у команди позадине са мјестом и улогом генералштаба, односно општевојног штаба. Све ово што сам говорио о организацији команде позадине код нас и о нашем руковођењу позадином не значи да је то савршено рјешено и да се нема више о чему дискутовати, иако мислим да је постојеће рјешење, у цјелини узевши, доста погодно јер је великим дијелом постигнута централизација у руковођењу најважнијим елементима позадине и с те стране обезбјеђена хомогеност у раду и правилна координација у искоришћавању средстава. Но, свакако, и даље треба

наставити са усавршавањем система и метода руковођења јединицама па тиме и позадином и у томе смислу користити наша и страна искуства.

Да неколико ријечи кажем о терминологији и терминима. Константовано је да оно што називамо позадином постоји као појам, те се поставља питање каквим именом треба назвати тај појам ради лакшег разумијевања у командовању, руковођењу и администрацији. Ја не тврдим да је назив „позадина“ најсретнији назив и да је неко предложио бољи и прикладнији вјероватно да би био усвојен код нас. Но то је у конкретном случају такво питање око кога се не исплати губити много времена, јер се у пракси рада и руковођења о њега не спотичемо. У првом реду треба рећи, у вези расправљања у наведеним чланцима, да није тачно да је тај назив компромитован код нас, сем уколико га не би компромитовали они који о њему воде дискусије. У другом реду, мислим да није довољно озбиљно кад се тражи да се назив измјени због тога што „сам по себи“ има и других значења у нашем језику. Аутор наведена два чланка за то наводи примјере: „у позадини села назиру се врхови брегова“, или „у позадини поступка, мисли, дјела итд.“. Но и овде се види да ријечи никада не стоје саме за себе (осим у ријечнику), и да нико неће мислити ако се „у позадини села назиру брегови“, да се ради о ономе што ми у армији називамо позадина. Међутим, то не значи да не треба водити рачуна о терминима. Ја се, на примјер, слажем с потпуковником Гајовићем да термин „позадинске службе“, који је употребљен у „Пројекту устројства“ и неким другим правилима и прописима за службе чији се органи налазе у саставу команде позадине, није погодан, али не зато што ове службе јесу или нису „борбене“, него зато што су и друге службе по својој намјени позадинске. Овако употребљен овај назив требало је да послужи само као „*terminus technicus*“ за оне службе које код нас, у погледу устројства и организације руковођења, чине једну цјелину, а не и да им даде садржину у односу на борбу. Али, и овдје је то, мањевише, ипак могло бити јасно и послужило је у наведене сврхе. Свако је знао у нашој Армији кад се употребио овај назив на што се мислило. А друго се није ни хтјело. Према томе, није ни битно да ли ће се овај термин измјенити или не. Међутим, пожељно је да се измјене термини „команда позадине“ и „командант позадине“ и то не због назива „позадина“, него због назива „команда“ и „командант“ (што се односи и на органе родова). Наиме, код нас је у пракси било, а и још има, проблема у погледу односа команданата и политичких комесара јединица према команди позадине и командама родова као њиховим органима и у погледу односа у руковођењу од стране органа из претпостављених команди. Хоћу рећи да су неке команде позадина, односно родова из команди претпостављених јединица, сматрале да су команде позадина, односно родова у потчињеним јединицама њихови органи којима треба „командовати“ самостално и непосредно, мимо општевојних команданата и политичких комесара; с друге стране, а с тим у вези, да су се неки команданти и политички комесари удаљили од проблематике позадине и родова и нису ефикасно руководили својим командама позадине и родова сматрајући да то нису у потпуности њихови органи већ органи команди позадина и родова из претпостављене команде. Ово је очито слабило неопходну одговорност команданата и политичких комесара за њихове јединице у цјелини. Развоју овако штетне праксе, поред осталог, по-

годовала је и употреба назива „команда“ и „командант“ за органе позадине и неки родови и из практичних разлога добро их је измјенити. То, свакако, не значи потцјењивање улоге и важности ни позадине, ни служби, ни родова, јер њихов значај не проистиче из назива него из функције коју врше и из тога како је врше.

На крају, мислим да би у интересу завршетка разматрања и писања „о појмовима и називима“, и у интересу избјегавања сличних дискусија и полемика, било потребно да обратимо више пажње одабирању питања која ће се кроз наше часописе третирати. У овом погледу има доста питања чије расвјетљавање помаже нашим кадровима да усаврше своја војна знања и да још боље схвате своју улогу и конкретне задатке и функције у рату. Таквих питања, без сумње, има врло много и могу се третирати како кроз обраду наших, тако и страних искустава. Заиста, нема разлога да из домена праксе бјежимо у сфере „учених“ цитата и фразирања, јер то, ако и не би донијело неке озбиљније штете, сигурно не би користило никоме у нашој Армији.
